

Puig i Cadafalch
per Ramon Casas.

Josep Puig i Cadafalch, un esportista científic

R. Balius i Juli
P. Balius i Matas
X. Balius i Matas

La portada d'aquest últim número d'**apunts** de l'any 2001 és un homenatge a Josep Puig i Cadafalch. Després d'un any 2000 dedicat a Domenech i Montaner i a l'espera d'un 2002 *gaudinià*, l'any 2001 ha estat declarat any Josep Puig i Cadafalch, el tercer dels grans arquitectes modernistes.

Josep Puig i Cadafalch va néixer a Mataró l'any 1867. Va estudiar en aquesta ciutat en el Col·legi de Santa Anna de les Escoles Pies, on va acabar el batxillerat als setze anys. En 1883 va iniciar simultàniament la carrera d'arquitecte a l'Escola Provincial d'Arquitectura, i la de Ciències Físico-Matemàtiques a la Universitat de Barcelona. El 1884 va ingressar a l'Acadèmia de Belles Arts, on va freqüentar les classes de pintura, escultura, gravat, estètica i història de l'art. Com a arquitecte, les seves realitzacions són nombroses i una gran part encara enriqueix els carrers de Barcelona. S'ha escrit molt sobre les seves obres i també sobre projectes no consumats, com el de la Plaça de Catalunya i el de l'Exposició Universal. Pot ser considerat justament com un dels pares de la Pàtria. La seva vida política, des que, d'estudiant, va militar en el Centre Escolar Catalanista fins que el 1917, a la mort de Prat de la Riba, va ser designat President de la Mancomunitat de Catalunya, es

va manifestar essencialment per la seva catalanitat. La seva tasca al front de la Mancomunitat, especialment en el camp cultural, va ser extraordinària. Després, l'exili fins l'any 1942, essent aleshores primordial el seu paper actiu en la recuperació de tradicions catalanes, com la festa de Sant Jordi, i d'institucions, com l'Institut d'Estudis Catalans.

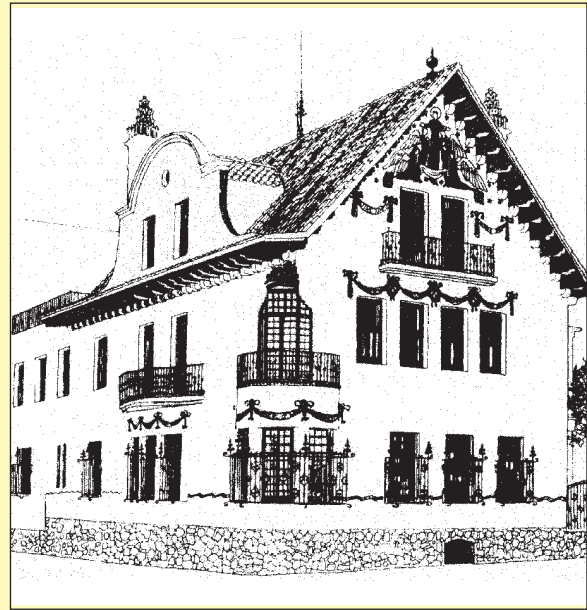
Puig i Cadafalch posseïa un esperit despert, ple de nobles inquietuds, però, al mateix temps, tenia un caràcter sec, amb reaccions imprevisibles, a vegades fins i tot violentes, en el qual destacaven la tenacitat i la intransigència.

Ens consta que a Mataró, durant els anys de joventut de Puig i Cadafalch, existia un important moviment en pro de l'educació física, impulsat des de l'Ajuntament per l'alcalde Josep Garcia Oliver, i que a les Escoles Pies es rendia tribut tradicionalment a les activitats físico-esportives. Sabem que a poca distància de la casa paterna estava instal·lat un gimnàs que s'anunciava en *El Semanario de Mataró* de 1883, sota la direcció d'un professor de gimnàstica i amb control mèdic. El nostre país, avantatjat en molts aspectes de la ciència i la cultura a finals del segle XIX i inicis del Segle passat, demostrava, també,

que la inquietud pel coneixement del nostre cos i la seva relació amb l'entorn era viva. Puig i Cadafalch publicà en *El Semanario de Mataró* entre el 1884 i el 1885 un article titulat "*Estudio Físico sobre la Natación*", que mostrava el seu interès per una activitat naixent, alhora admirada o rebutjada per la societat d'aquell temps. A la darreria del segle XIX, la natació no existia pràcticament com a esport. A Catalunya no es varen iniciar les competicions fins el 1907, any en què va fundar-se el Club de Natació Barcelona. Únicament eren admirades les grans travessades i els que n'eren protagonistes gaudien d'una certa popularitat. Foren famoses les gestes de Lord Byron, el qual en 1810 creuà l'estret dels Dardanels, per demostrar que era factible la llegenda d'Hero i Leandre; més tard, el 1818, va travessar Venècia per guanyar una juguesca. Va ser popular la discussió establerta entre els partidaris de Mathew Webb i els del capità Boyton, sobre la primàcia en la travessa del Canal de la Mànega, que tots dos realitzaren l'any 1875; ara bé, el capità Boyton, citat per Puig i Cadafalch en el seu treball, va efectuar-la abillat amb un estrany vestit de cautxú inflable, que li augmentava la flotabilitat i ajudat amb un rem i una vela,

La Casa Company. Aspecte primitiu (1911)

La Casa Company. Estat actual després d'unes ampliacions

En el moment de redactar aquest estudi, la formació novella de Puig i Cadafalch en arquitectura, física, matemàtiques i belles arts fa d'ell un científic en potència, amb una motivació per la recerca experimental idònia per afrontar l'anàlisi del moviment humà. La fascinació que devia tenir per la gent capaç de desplaçar-se en el medi aquàtic, o per l'infortuni d'altres ofegats en l'intent, porten Puig i Cadafalch a la redacció del primer escrit que existeix sobre la física de la natació a Catalunya.

Aquest escàs ambient natatori, fa més insòlit el treball de Puig i Cadafalch, la motivació del qual creiem que pot buscar-se en un doble interès. D'una banda, la seva insaciable curiositat científica, que en 1884 devia trobar-se a un màxim nivell, i per una altra, una indubtable afecció esportiva. Diversos fets ens fan pensar que Puig i Cadafalch tenia coneixements esportius, possiblement en un sentit educatiu i de conservació de la salut.

Com hem esmentat, "l'*Estudio Físico sobre la Natación*", va ser publicat en *El Semanario de Mataró*, periòdic que va sortir en aquesta ciutat des de 1883 fins a 1885. El treball va iniciar-se en el número del 12 d'octubre de 1884 i va perllongar-se durant

sis edicions, corresponents als dies 19 d'octubre, 1 i 16 de novembre, 14 de desembre i 11 de gener de 1885.

En examinar els articles, vàrem observar que estaven signats amb les inicials **H.G.**. Se sabia que el treball pertanyia a Puig i Cadafalch, perquè ell ho havia revelat a Claudi Mayol i Roca, Director que fou de la Biblioteca Popular de la Caixa d'Estalvis de Mataró, el qual amablement i àmpliament ens va confirmar aquest fet. Un de nosaltres creu haver descobert el significat de les inicials **H.G.**: corresponen a les inicials dels cognoms Puig i Cadafalch, llegits de dreta a esquerra (**H**clafadac i **G**iup). A més a més, el segon dels articles està firmat amb les lletres **G.H.**, error que ningú no cometria amb les seves veritables inicials.

Durant la seva primera època d'arquitecte, recorria les diferents obres circulant per Barcelona en bicicleta; recordem que en va col·locar una, conduïda per una dona ciclista, fet insòlit en aquell temps, en un capitell de la porta principal de la Casa Macaya. (vegeu fotografia de la coberta)

Com a persona interessada en l'arqueologia i l'art romànic, Puig i Cadafalch tenia necessitat de realitzar travesses de muntanya i està demostrada i documentada la seva activitat excursionista i el seu gust

per l'aire lliure. És ben coneguda la seva íntima relació amb les excavacions d'Empúries i amb la recuperació de les pintures medievals de les esglésies pirinenques, avui al Museu Nacional d'Art de Catalunya. Fou soci del Centre Excursionista de Catalunya, des de 1886 fins a la seva mort, l'any 1956. Encara que havia afirmat que mai no havia fet cap excursió de caràcter esportiu, en va fer moltes per tot el país com a excursionista científic i les feia trepitjant la seva terra i caminant les hores que calgués. Se sap que intuï la utilitat i la importància futura dels esports de neu i que promogué l'ensenyament de l'esquí als aranesos. Una magnífica exposició sobre *Puig i Cadafalch i l'Excursionisme*, organitzada pel Centre Excursionista de Catalunya i presentada enguany a la casa Company –dissenyada l'any 1911 per Puig i Cadafalch i avui Museu i Centre d'Estudis de l'Esport Dr. Melcior Colet– ha explicat, àmpliament i molt encertadament, la seva relació amb la muntanya. En els seus últims anys era freqüent trobar-lo passejant pels voltants d'Argentona, població propera a Mataró, amb les comes embolicades amb les clàssiques bandes de roba dels excursionistes vuitcentistes.